

Ковбасюк А. В.
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-483-5-17>

ВПЛИВ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СТРАХУВАННЯ» НА ПРИБУТКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

У 2021 році була прийнята нова редакція Закону України «Про страхування», що відрізняється від попередньої посиленням вимог до страховиків, страхових посередників та посиленням ролі та функцій регулятора. Такі зміни означають, що вести страхову діяльність на території України складніше як тим страховикам, що уже функціонують на ринку, так і новим, що тільки збираються входити на ринок.

Через посилення вимог до страхових компаній частина з них не змогла продовжувати свою діяльність та пішла з ринку. В той самий час попит на страхові послуги не зменшився. Це означає, що відбувся перерозподіл страхувальників між компаніями, що сприяв перерозподілу прибутків. Саме тому, метою роботи є за допомогою статистичних методів з'ясувати вплив нової редакції закону на стан страхового ринку та прибутки страховиків, що залишилися на ринку.

Об'єктом дослідження виступають прибутки страхових компаній.

Відповідно предметом дослідження є вплив норм законодавства на прибутки страхових компаній через зміну кон'юнктури ринку.

Будь-якому ринку притаманна конкуренція, як фактор, що впливає на економічну діяльність суб'єктів, прийняття рішення та фінансовий результат. Тип конкуренції на ринку може впливати на фінансовий результат компанії двома способами: визначення частки ринку, яку займає компанія та можливість компанії вільно встановлювати ціну на власний продукт.

Різні види конкуренції передбачають різну кількість суб'єктів господарювання на ринку. Так, у досконалій конкуренції їхня кількість не обмежена, а у монополістичній контроль над більшою часткою ринку належить кільком компаніям. Якщо брати за дане те, що кількість покупців на ринку не змінюється зі зміною типу конкуренції, можна

дійти висновку, що частка ринку, тобто кількість покупців в даному випадку, збільшується зі зменшенням кількості продавців, адже покупці переходять до продавців, що залишилися. Це, в свою чергу, сприяє тому, що прибутки, які потенційно могли отримати компанії, що вийшли з ринку, перерозподіляються між компаніями, що залишилися. Це призводить до збільшення прибутків компаній, що залишилися порівняно з попереднім періодом [1].

Також зі зменшенням кількості компаній на ринку з'являється можливість вільніше встановлювати ціну на продукцію, адже поступово зникає тиск щодо цінової політики з боку конкурентів. Оскільки головною метою ведення будь-якого бізнесу – отримання прибутків, то це призводить до помірного зростання цін зі зменшенням кількості продавців.

Страховий ринок слідує таким законам, оскільки зберігає усі необхідні складові: товар, що продається (страхова послуга); покупці (страхувальники); продавці (страховики); ціна (страхові внески).

У 2021 році була прийнята нова редакція Закону України «Про страхування». Закон розширював спектр вимог до діяльності страховиків, включно з мінімальним капіталом страховика. Відповідно до нової редакції, мінімальний капітал для non-life страхування має становити 32 мільйони гривень (1,038 мільйонів євро за обмінним курсом 2021 року) та life страхування – 48 мільйонів гривень (1,56 мільйони євро за обмінним курсом 2021 року) [2].

Необхідність зміни законодавства та посилення регуляції діяльності страховиків можна пояснити тим, що до 2021 року кон'юнктура ринку страхування була не збалансованою – на ринку non-life страхування була занадто велика кількість ненадійних учасників, що призводило до неможливості таких страхових компаній здійснювати страхові виплати та посилювало недовіру населення до страхової сфери, одночасно ринок life страхування був занадто монополізованим [3].

До того ж, закон також посилив вимоги до іноземних страховиків, що здійснюють свою діяльність на території України, вимоги щодо структури власності та організації управління страховою компанією та встановив форми контролю та нагляду за страховиками регулятором, що дало більше можливості для пруденційного нагляду за діяльністю страховиків. Усі ці чинники у поєднанні з посиленням регулювання платоспроможності страхових компаній призвели до виходу багатьох компаній з ринку, що позитивно вплинуло на прибутки тих, що залишилися [4].

У 2020 році в Україні налічувалося 210 страхових компаній [5]. Після прийняття нової редакції закону їхня кількість стрімко впала (до 155 у 2021 році) і така тенденція зменшення кількості учасників ринку зберігається і до сьогодні. У 2022 році функціонувало 128 страховиків, у 2023 р. – 101, у 2024 р. – 90. Це дає змогу говорити про те, що саме прийняття та впровадження нової редакції закону призвели до виходу більшої частки страховиків з ринку.

Варто додати, що кількість страхових компаній, що займаються страхуванням життя впала від 20 до 12 і продовжує триматися у такій кількості [5] на відміну від non-life страховиків, чия кількість зменшувалась з кожним роком. Це можна пояснити тим, що конкуренція на ринку страхування життя є монополізованою, що ускладнює вхід нових страховиків на ринок. До того ж, через кризовий стан економіки у воєнний час є зрозумілим небажання суб'єктів входити на монополізований ринок та протистояти страховим компаніям з великим досвідом, репутацією та ресурсними можливостями.

Водночас вплив норм нової редакції закону можна дійсно послідувати на прикладі non-life страховиків, чия кількість впала більш як вдвічі – з 190 до 78. [5]. Більша частина з тих, що покинули ринок не змогли пристосуватися до нових норм та припинили свою діяльність ще у 2021 році (48 компаній), частина з них намагалася пристосуватися до умов закону та економічної кризи, проте теж не витримали тиску та покинули ринок у період з 2022 по 2024 роки (64 компанії) [5].

На основі даних Національного Банку України, як регулятора, можна визначити, що середня величина нерозподіленого прибутку після впровадження нових норм законодавства постійно зростає (див. рис. 1) пропорційно кількості компаній, що пішли з ринку. Так, прибуток на одну компанію з non-life страхування зріс від 144 млн. гривень у 2020 році до приблизно 1 млрд. гривень у 2024. Для life страховиків – від 549 млн грн та до 2,2 млрд грн відповідно. До того ж, коефіцієнт кореляції між приростом нерозподіленого прибутку та кількістю компаній, що припинили діяльність, становить 0,88, що свідчить про сильний взаємозв'язок між двома величинами.

Нова редакція Закону України «Про страхування» змусила частину страховиків піти з ринку, адже вони підпадали під певні регуляції або не змогли пристосуватися до нових умов. Таким чином частка їхніх клієнтів перейшла до страхових компаній, що залишилися, через все ще наявний попит на страхові послуги. Таким чином нові умови регулювання ринку призвели до пропорційного збільшення прибутків страхових компаній як

non-life так і life страхування, одночасно посилюючи їхню фінансову безпеку.



Рис. 1. Графік взаємозв'язку між середнім прибутком компаній non-life страхування та кількістю страховиків, що припинили свою діяльність у період з 2020 по 2024 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [5]

Література:

1. Орел, Ю. Л., Альошкіна, Л. П., & Смаглюк, А. А. Типи ринкових систем (конкуренція, монополія, олігополія тощо): взаємозв'язок та їх вплив на ціни, виробництво та економічний результат. *Академічні візії*, 2024. № (35).
2. *Про страхування*. Офіційний Вебпортал Парламенту України. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n845>
3. Ткачук, Н. М. Особливості концентрації страхового ринку України. *Збірник тез XXIV щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів із заочною формою участі*, 2020. С. 158–159.
4. *Новий Закон про страхування: ключові зміни* – Американська торговельна палата в Україні. (2024, квітень 11). Американська Торговельна Палата В Україні. URL: <https://chamber.ua/ua/news/novyuy-zakon-pro-strakhuvannia-kliuchovi-zminy/>
5. *Показники діяльності страхових компаній*. Наглядова статистика. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>